

BELEVING SCHOOLKLIMAAT EN SCHOOLCULTUUR

Schoolcultuur

Het gehanteerde begrip 'schoolcultuur' (klimaatfactoren op het niveau van de school) is ruimer dan het begrip 'pedagogisch-didactisch klimaat' (het leerklimaat in de klas) en ook ruimer dan het begrip schoolcultuur dat het accent legt op normen en waarden in de school.

Onder het begrip 'schoolcultuur' zijn de volgende drie dimensies gebracht:

- het sociale klimaat (de omvang tussen leerkrachten en leerlingen en de omgang tussen leerlingen onderling)
- het leerklimaat (begeleiding, werkvormen)
- schoolorganisatorische aspecten (lesrooster, schoolreglement, uitval van lessen, tussenuren, verzuimregistratie, e.d.)

Dat betekent dus niet alleen de sfeer en hoe men (leraren met leerlingen en leerlingen onderling) met elkaar omgaat, maar ook de aandacht die er is voor bijvoorbeeld begeleiding van jongeren en hoe er op school wordt omgegaan met zaken als pesten, spijbelen, alcohol en drugsgebruik. Scholen verschillen, niet alleen wat betreft type, omvang en ligging, maar ook wat betreft schoolregels, prestatie-eisen en de manier waarop docenten en leerlingen met elkaar omgaan. Deze verschillen hebben een belangrijke invloed op het pedagogisch-didactisch klimaat van de school en zijn bepalend voor de sfeer op scholen.

In verschillende publicaties wordt gewezen op het belang van een goed schoolklimaat om (ongeoorloofd) verzuim en voortijdig schoolverlaten terug te dringen.

'Schoolcultuur' is een veelomvattend construct dat bovendien ook nog eens beïnvloed wordt door diverse factoren die door de scholen niet altijd even makkelijk te beïnvloeden zijn, o.a. de samenstelling van de schoolbevolking, de concurrentie-positie van de school ten opzichte van andere scholen in de buurt en de identiteit en reputatie van de school. Het schoolklimaat kan het gedrag van leerlingen zowel in gunstige als in ongunstige zin beïnvloeden.

Bij het sociale klimaat van de school gaat het vooral om de waarden en normen en de daaruit voortvloeiende richtlijnen voor het handelen van alle partijen in de school, dus niet alleen de leerlingen, maar ook de docenten en het management. Het sociale klimaat van de school krijgt vorm door de manier waarop de participanten binnen de school elkaar bejegenen en de mate waarin de richtlijnen voor het handelen door alle partijen als billijk ervaren en in de praktijk nageleefd worden.

Naast een goed sociaal klimaat is een goed leerklimaat een belangrijke dimensie van het schoolklimaat. Leerlingen willen graag leren. Om gemotiveerd naar school te kunnen gaan is het belangrijk dat leerlingen ervaren dat leren leuk en zinvol kan zijn. Voorwaarde daarvoor is dat het onderwijsaanbod, evenals de didactische werkvormen en de didactiek van de docent leerlingen aanspreken. Een gunstig leerklimaat wordt gekenmerkt door de waarde die door scholen aan leren gehecht wordt. Leren moet belangrijk gevonden worden en worden beloond.

Ook organisatiekenmerken vormen een aspect van het schoolklimaat. Het schoolleven moet ordelijk, inzichtelijk, beheersbaar en billijk zijn en door leerlingen en leraren zo worden ervaren. Organisatorische kenmerken die van belang zijn voor een goed schoolklimaat zijn naast een helder en rechtvaardig schoolreglement onder andere een nauwgezette registratie van verzuim en een adequate vervolgaanpak, het weinig voorkomen van tussenuren/lesuitval van docenten, en een goed georganiseerd begeleidings- en zorgsysteem.

Bovenstaande bevindingen vormen de basis voor het opstellen van een instrument voor het meten van klimaatfactoren op het schooltype VMBO. Het schoolklimaat, en daarbinnen met name het sociale aspect, vormt een wezenlijk onderdeel van het 'schoolwelbevinden' van jongeren, doch vooral de VMBO-jongeren lijken het 'gevoeligst' lijken voor de invloed van het schoolklimaat. Op het VMBO is het schoolklimaat voor meer dan 30% de dominante uitval-reden.

De stellingen zijn ingedeeld in vijf dimensies:

1. de onderlinge relatie tussen leerlingen
2. de relatie tussen leerlingen en leerkrachten
3. de schoolorganisatie
4. de begeleiding op school
5. normoverschrijdend gedrag

Normscores

De ruwe scores worden omgezet naar normscores per leerling in de vorm van C-scores met de waarden 0 tot en met 10. De normscores geven weer hoe de leerling functioneert in de klas/groep in vergelijking met andere leerlingen in de normgroep. Een normscore van C0 of C1 (zeer laag) en C2 (laag) betekent dat het resultaat op deze factor problematisch is, omdat deze behoort tot 1%, 4% of 11 % van de laagst scorende leerlingen in de normgroep. Een score van C3 of C4 is onder gemiddeld of laaggemiddeld en behoort tot een twijfelachtige score. Vanaf een score C5 en hoger is er sprake van een gemiddelde tot zeer hoge score. Dit wil zeggen dat de leerling positief tot zeer positief is.

Voor de negatieve schaal normoverschrijdend gedrag geldt dat een lage normscore weinig normoverschrijdend gedrag inhoudt en een hoge normscore dat er sprake is van veel normoverschrijdend gedrag.

Om een beeld van de gehele klas/groep en school te krijgen zijn de gemiddelde normscores per leerling omgezet naar genormeerde scores per klasgemiddelde en schoolgemiddelde. Naast individuele normscores van de leerlingen worden ook gemiddelde normscores van klassen/groepen en de school weergegeven.

Een C-schaal is een 11-puntsschaal met getalwaarden (C-waarden), lopende van 0 t/m 10, om de scores behaald door een bepaalde populatie in 11 groepen te verdelen en wel zodanig, dat de 1% laagst scorenden de C-waarde 0 krijgen en de 1% hoogst scorenden de waarde 10.

	Laag										Hoog
C-waarden	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Percentages	1	3	7	12	17	20	17	12	7	3	1
Cumulatieve percentages	1	4	11	23	40	60	77	89	96	99	100

C-score	Interpretatie C-score	Kwalificatie	% leerlingen van de normgroep	
			met zelfde score	met hogere score
0	zeer laag	zeer negatief	1 %	99 %
1	zeer laag	zeer negatief	3 %	96 %
2	laag	negatief	7 %	89 %
3	onder gemiddeld	zwak negatief	12 %	77 %
4	laaggemiddeld	zwak negatief	17 %	60 %
5	gemiddeld	positief	20 %	40 %
6	hooggemiddeld	positief	17 %	23 %
7	boven gemiddeld	positief	12 %	11 %
8	hoog	positief	7 %	4 %
9	zeer hoog	zeer positief	3 %	1 %
10	hoogste	zeer positief	1 %	0 %

BELEVING SCHOOLKLIMAAT EN SCHOOLCULTUUR VMBO

School	Onderwijs
Schooljaar	2021-2022
Klas/groep	2c
Aantal leerlingen klas/groep	12
Aantal leerlingen school	14

Klas-overzicht per 14 augustus 2021		
Klimaatfactoren	C-score	Kwalificatie
Relaties tussen leerlingen onderling	6	hooggemiddeld
Relatie tussen leerlingen en leraren	6	hooggemiddeld
Schoolorganisatie	7	boven gemiddeld
Begeleiding	6	hooggemiddeld
Normoverschrijdend gedrag door leerlingen	2	laag
Beleving schoolklimaat en schoolcultuur door de klas	7	positief/boven gemiddeld

School-overzicht per 14 augustus 2021		
Klimaatfactoren	C-score	Kwalificatie
Relaties tussen leerlingen onderling	6	hooggemiddeld
Relatie tussen leerlingen en leraren	6	hooggemiddeld
Schoolorganisatie	7	boven gemiddeld
Begeleiding	6	hooggemiddeld
Normoverschrijdend gedrag door leerlingen	3	onder gemiddeld
Beleving schoolklimaat en schoolcultuur door de school	6	positief/hooggemiddeld